

Matrozen in het bos

De Scheepspuit van Bulskampveld.
© Provincie West-Vlaanderen

Hoe streekidentiteit Landschapspark Bulskampveld op de kaart zette

ISHA VAN ALSENOY [PROJECTCOÖRDINATOR LANDSCHAPSPARK BULSKAMPVELD, GEBIEDSWERKING NOORD-WEST-VLAANDEREN, PROVINCIE WEST-VLAANDEREN]

In Landschapspark Bulskampveld¹, op de grens van West- en Oost-Vlaanderen, staat streekidentiteit centraal. En dat loont: inzetten op identiteit heeft niet alleen voordelen op het vlak van streekontwikkeling, zowel voor het landschap als voor de stakeholders, het kan ook toeristisch-economische meerwaarde genereren. Een verhaal van voortschrijdend inzicht.

Ruiselede 1852. De hervormingsschool, waar verwaarloosde kinderen worden opgevangen om hen een beroep aan te leren, start met een matrozenopleiding. De Belgische koopvaardijvloot heeft immers een nijpend personeelstekort. Omdat de school een twintigtal kilometer van de zee ligt, bouwen werklieden in een weide niet ver van de hervormingsschool op het Sint-Pietersveld een koopvaardijriemaster, samengesteld uit elementen van oude kanonneerboten. Rond de boot graven ze een ronde put die opgevuld wordt met water. Het moet een onwezenlijk zicht geweest zijn: tussen de bomen doemt een driemaster op waar jongens in matrozenkostuum de zeilen hijsen. Het opleidingsschip zal tot 1913 dienst doen. Vandaag is de Scheepspuit, op de grens van Wingene en Ruiselede, een leuke picknickplek: enkel het eiland in het midden van de ronde vijver en een houten sculptuur op de oever herinneren nog aan het schip.

Verscholen verhalen

De Scheepspuit ligt in het hart van het Landschapspark Bulskampveld, het meest bosrijke gebied van Oost- en West-Vlaanderen, op de grens van de gemeenten Oostkamp, Beernem, Wingene, Ruiselede en Aalter. Aanvankelijk bestond het gebied vooral uit 'woeste gronden'; schrale heidevelden en veldvijvers. Onder het Oostenrijkse regime eind 18de eeuw kwamen hier systematische ontginningen op gang, onder druk van de bevolkingsgroei en de nood aan voedsel en hout. De betere gronden zette men om in landbouwgrond, de armere werden bebost. In de geest van de Verlichting ging men heel rationeel en planmatig te werk. De woeste gronden werden opgemeten en verdeeld in vierkante percelen, afgeboord met eiken- of beukendreven die elkaar snijden in dambordpatroon. Het drevenlandschap dat zo ontstond, is nog steeds kenmerkend voor het landschap, net als de ontginningshoeves en de velddorpen uit deze periode.

Eind 19de en begin 20ste eeuw werden landhuizen en kastelen in de bosrijke omgeving gebouwd en kasteelparken aangelegd. In diezelfde periode werden ook de eerste opvanghuizen voor daklozen en wezen geopend. De hervormingsschool in het Sint-Pietersveld is daar nog een overblijfsel van. Naast de fysieke kenmerken zijn er ook de verhalen die verbonden zijn met menselijke activiteiten zoals ontginnen, bebossen, aanleggen, openstellen, bebouwen,... én die invloed hebben op het landschap. Deze activiteiten en de verhalen die ermee samenhangen vormen de humus voor een begrip dat we streekidentiteit noemen.

Om de verscholen verhalen zichtbaar te maken voor toeristen, recreanten en bewoners, gaf de provincie West-Vlaanderen in 2015 het Nederlandse bureau The Missing Link (TML) opdracht om te komen tot een 'Ontwikkelingsvisie: met erfgoed naar identiteit'. De vraagstelling was enigszins geïnspireerd op het Nederlandse Belvedere-programma, dat de inzet van cultuurhistorie bij ruimtelijke transformatie stimuleerde. Doel: het Landschapspark beter, boeiender én duurzamer op de kaart te zetten. 'Erfgoed is een voedingsbron voor de identiteit van een gebied. Het verleden is het fundament van een locatie, zonder dit specifieke verleden zag het er niet uit zoals nu. Het landschap is doordeesemd met de historie. [...] Het is van belang dat inwoners en betrokken partijen zich verbonden voelen met hun omgeving, zodat dit ook uitgestraald wordt naar de bezoekers.' (Ontwikkelingsvisie, 2015) Op basis van een brede scan kwam TML tot een inventaris van waardevolle erfgoedelementen, een tijdslijn en een landschapsanalyse. De onderzoekers namen ook de bebouwing en het gebruik van het gebied in ogenschouw. Op basis van de desktopanalyse en aan de hand van een participatietraject, kwamen drie samenhangende verhaallijnen naar voren die grosso modo samenvallen met de belangrijkste ontwikkelingen in het gebied:

- 'Het woeste land', waarin de geschiedenis van het landschap centraal staat;
- 'Ruimte voor pionieren', over de vindingrijkheid en het ondernemerschap van de bewoners;
- 'De hoeders', het verhaal van de zorginstellingen.

¹ Zie www.landschapspark-bulskampveld.be voor meer informatie